

BocianiMy w lasach

Z dr hab. Dorotą Zawadzką z Komitetu Ochrony Orłów rozmawia Dorota Włosowska

Porozmawiajmy o bocianie, ale o tym leśnym, czyli bocianie czarnym, którego dotyczy projekt BocianiMy w Lasach. Co jest celem projektu?

Najkrócej rzecz ujmując, ochrona bociana czarnego, a konkretnie – opracowanie i wdrażanie dobrych praktyk w zakresie ochrony i zarządzania populacją tego gatunku. Można powiedzieć, że warunki życia bocianów czarnych w dużym stopniu zależą od leśników, ponieważ ptaki te występują tylko na terenach leśnych. Działania, zaplanowane na lata 2018 i 2019 i dofinansowane przez Unię Europejską, są realizowane przez Leśny Zakład Doświadczalny SGGW

D. ANDERWALD

w Rogowie we współpracy z Komitetem Ochrony Orłów. Mamy nadzieję, że ich efekty będą widoczne jeszcze długo po zakończeniu projektu.

Prace w zakresie ochrony, badań i edukacji są prowadzone w 47 nadleśnictwach, leżących na terenie 21 obszarów ptasich Natura 2000 oraz 17 leśnych kompleksów promocyjnych. Do działań ochronnych należy m. in. tworzenie nowych lub weryfikacja istniejących stref ochrony w konsultacji z nadleśnictwami, a w niektórych przypadkach także stabilizacja lub wzmocnienie gniazd. Prace badawcze obejmują pomiary drzew gniazdowych i ich otoczenia, wyznaczenie drzew

biocenotycznych, czyli takich, na których ptaki mogą zbudować nowe gniazdo w tym samym rewirze, oraz pomiary poziomu wody na żerowiskach.

Jaka jest kondycja gatunku w Polsce, a na tym tle – w Puszczy Kozienickiej? Ile gniazd zlokalizowano w Puszczy?

Bocian czarny gniazduje w całym kraju, ale jest nieliczny. Krajową populację szacuje się na 1200–1400 par lęgowych. Dla porównania: liczba par bociana białego wynosi ok. 50 tys. W centralnej i południowej Polsce liczebność bociana czarnego jest stabilna, ale na północnym wschodzie notuje się długo-okresowy spadek.

W Puszczy Kozienickiej znamy 11 gniazd bociana czarnego. W zeszłym roku zajęte były tylko dwa, a w tym roku jedno. Ze względu na tegoroczną suszę wiosną i latem wiele par nie przystąpiło do lęgów, więc nie jest to dobry sezon na ocenę liczebności gatunku.

Główną przyczyną opuszczania stanowisk przez bociany to przesuszenie siedlisk i związany z tym brak miejsc żerowania. Inny powód, również częsty, to zbyt silne zwarcie drzew rosnących wokół gniazda, ograniczające ptakom możliwość dolotu. Ponadto bocianom brakuje starych, rozłożystych drzew na gniazda. Na nizinach Polski stare dęby stanowią mniej więcej połowę drzew gniazdowych bociana czarne-

E. NOWICKA

WSPÓLNIE DO CELU

W projekcie uczestniczą ornitologzy i leśnicy.

go, a stare sosny – jedną trzecią. W Puszczy Kozienickiej udział dębów wynosi 63 proc.

Jak jest prowadzona ochrona bociana czarnego?

Gatunek ten, jak mówiłam, potrzebuje starych drzew, których konary utrzymują jego ważące ponad tonę gniazdo, i które rosną w drzewostanie o luźnym zwarciu, zapewniającym dolut. Takie drzewa, o charakterze przestojów, należy pozostawiać podczas prac leśnych.

Wokół zasiedlonych gniazd wytycza się strefy ochrony: całoroczną o promieniu do 200 m i okresową (od 15 marca do 31 sierpnia) o promieniu do 500 m. Do tych stref obowiązuje zakaz wstępu i wprowadzania w nich zmian środowiskowych, np. ścinania drzew. Wokół pni drzew gniazdowych zakłada się blaszane opaski o szerokości co najmniej 0,5 m, które uniemożliwiają kunom wspięcie się do gniazda. Dodatkowo pnie drzew gniazdowych w trakcie sezonu lęgowego kilkakrotnie opryskuje się terpentyną, ponieważ jej zapach odstrasza ssaki drapieżne.

Bocianowi czarnemu sprzyja odbudowa małej retencji, ochrona rozlewisk tworzonych przez bobry i zatrzymanie za pomocą zastawek odpływu rowami melioracyjnymi.

Działania ochronne projektu BocianiMy polegają również na monitoringu stanowisk, który dostarcza danych na temat zasiedlenia gniazd, sukcesu lęgowego i liczby wylatujących młodych. Wielu nieznanych dotąd szczegółów z biologii bociana czarnego, dających podstawy do skuteczniejszej ochrony, dostarczają zdjęcia i filmy z fotopułapek zamontowanych przy gniazdach przed przylotem ptaków. Rejestracja on-line pozwala na bieżąco obserwować zachowania bocianów. Z kolei dzięki teledziennym satelitarnej możemy poznać trasy i terminy przelotów młodych bocianów czarnych na zimowiska i lęgowska, długość życia, a często także przyczyny śmiertelności. Filmy z fotopułapek, podgląd on-line oraz mapa przelotów są dostępne na stronie projektu (www.bocianimy.pl).

Jakie działania zrealizowano w ramach projektu?

W zasadzie wszystkie planowane. O większości już powiedziałam. Dodam, że podgląd on-line gniazda bociana czarnego prowadzo-

no w Puszczy Noteckiej. W bieżącym roku wszyscy mogli obserwować zachowanie ptaków w lęgu, w którym wykluły się i opuściły gniazdo trzy młode.

W ciągu dwóch lat młodym bocianom założono 42 loggery – nadajniki GPS/GSM. Dane z ubiegłego sezonu nie są optymistyczne. Żaden ze śledzonych teledziennymi ptaków nie powrócił do Europy. W Puszczy Kozienickiej w zeszłym roku loggery założono dwóm młodym z lęgu w Nadleśnictwie Zwoleń. Jeden ptak zginął jesienią na Słowacji, a drugi na zimowisku w Etiopii. W tym sezonie logger dostał młody bocian z Nadleśnictwa Kozienice. Wiemy, że opuścił gniazdo 20 sierpnia, 26 sierpnia zatrzymał się nad rzeką Torysą na Słowacji, a pierwszego września był nad rzeką Cisą na Węgrzech.

W ramach projektu opracowano dla nauczycieli scenariusze zajęć lekcyjnych o bocianie czarnym, a w czerwcu tego roku przeprowadzono 20 warsztatów edukacyjnych.

Jak, będąc amatorem, obserwować bociany czarne?

Nie jest to łatwe. Bocian czarny należy do ptaków skrytych. Jego gniazda podlegają ochronie strefowej i nie wolno się do nich zbliżać. Zbiorniki wodne i rozlewiska, na których ptaki żerują, zazwyczaj są otoczone lasem. Na otwartej przestrzeni bociany pojawiają się częściej w końcu sierpnia, gdy koczują przed

Na stronie projektu www.bocianimy.pl dostępne są filmy z fotopułapek, podgląd on-line oraz mapa przelotów ptaków z loggerami.

wędrowką na zimowiska, i wówczas można je obserwować.

Obecność bociana czarnego na oczku wodnym w willowej zabudowie warszawskiego Ursynowa i w podobnym środowisku na periferiach Łodzi pozwalają mieć nadzieję, że spotkania z tym gatunkiem nie będą już tak rzadkie. Wszystkim, którym się to nie uda na żywo, polecam stronę Bocian czarny on-line i nagrania z fotopułpek.

Z UKRYCIA

Zdjęcie z fotopułapki zamontowanej w ramach projektu BocianiMy, 16.04.2018 r.

dzikoknieja.pl

0008 074F 23C 16/04/2018 16:59:05